

Cancun: aanmodderen of doorbraak?

Aviel Verbruggen
gewoon hoogleraar Universiteit Antwerpen
IPCC auteur

Noot: deze tekst was gevraagd door De Standaard als Opinie, maar door de redactie gewijzigd en ingekort (zie De Standaard, 13 december 2010, p.26). De oorspronkelijke tekst is vollediger en staat hieronder.

Vijftig jaar geleden was Cancun een natuurlijk paradijs. Nu is het een grootschalig toeristisch centrum. Een voorbeeld van onduurzame ontwikkeling. Maar als het aan de goede bedoelingen van de laatste bezoekers ligt, zal dit veranderen. Helaas zetten goede bedoelingen weinig zand aan een strand afgekald door onduurzame praktijken en levensstijlen. Een van de onduurzame praktijken van onze tijd zijn megaconferenties in voorheen paradijselijke oorden. Soms is het sop de kool waard, maar was dit ook zo voor COP16 in Cancun? Het is niet gemakkelijk de kwaliteit van het COP sop te meten in de stroom van goed nieuws verklaringen uitgezonden door organisatoren en deelnemers. Een belangrijk succes lijkt dat "dit VN proces" in leven is gehouden. Enerzijds is een VN proces nodig om overeenkomsten tussen soevereine staten over cruciale mondiale problemen in steen te beitelen. Anderzijds levert "dit VN proces" sinds 1997 (Kyoto) weinig resultaten, en evenmin vooruitzicht op beterschap. Procesmatig geraakt dit VN proces niet op snelheid door overgewicht op twee flanken. Ten eerste, de beloften over emissievolumes in de toekomst overlaadt de trein van het klimaatbeleid met verborgen ontwikkelingsthema's (bevolking, welvaart). Beloofde reductiecijfers tegen 2020 lijken vaste doelen maar zijn in werkelijkheid flitsende beelden. Ze veroorzaken spanningen tussen rijke landen onderling en met de arme landen, en uitstel en afstel van handelen. Ten tweede, dit VN proces is ontaard in een bureaucratische moloch. Er is geen ordentelijke taakverdeling tussen het VN niveau en de soevereine bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de landen. Op mondiaal niveau zijn eenvoudige maar sterke constructies nodig die de wereld overspannen om de activiteiten van landen te sturen en de resultaten ervan te beoordelen. Nu is teveel gedacht in termen van onbeproefde instrumenten, nieuwe mondiale instituten, projecten opvolgen en controleren van de toppen van de Andes tot de baai van Bengalen, enz. Cancun is een voorbeeld van aanmodderen. Gemelde "successen" staan al in het Kopenhagen Akkoord: maximale stijging van de gemiddelde temperatuur met 2°C en mogelijks 1,5°C na te streven in de toekomst, beloofde 100 miljard dollar steun tegen 2020 van de rijke aan de arme landen, een technologietransfer mechanisme, enz. COP16 heeft het verpakt in zwaardere ambtelijke taal, maar zal dit een ton broeikasgassen minder de lucht injagen? Niets van de beloften is meer afdwingbaar geworden, en de knelpunten zijn doorgeschoven naar december 2011, COP17 in Durban, Zuid-Afrika, zoals de vraag of Kyoto een doorstart krijgt na 2012.

Kan aanmodderen de nodige vernieuwing voortbrengen? Neen. Is het aangewezen "dit VN proces" in leven te houden om de rol van de VN te

behoeden? Neen. Stevig met de potten rammelen is nodig om orde in de COP keuken te krijgen. Procesmatig moeten de COP afslanken tot een paar honderden vertegenwoordigers die vergaderen op een vaste VN stek. Inhoudelijk bestaat het menu uit de specialiteiten van het klimaatvraagstuk. Als hoofdmenu geldt de emissiebestrijding door een ombouw van de energiesystemen. Als tweede menu het tegengaan van onduurzaam landgebruik (ontbossing, e.d.). Frisse bereidingen zijn nodig en mogelijk om de onuitvoerbare Kyoto illusies te vervangen door verteerbare gerechten. De COP landen dienen de drie drijfkrachten van de emissies aan te pakken door: 1) meer hernieuwbare energie in de energiemix; 2) minder gebruik van fossiele brandstoffen en netelektriciteit; 3) vertimmeren van hun welvaart naar duurzame activiteiten wat financiële stuwkracht vereist bemeten en gedoseerd op iedere toepassing en situatie. De concreetheit van die opdrachten kan enkel door de landen zelf en hun steden, bedrijven, burgers worden bedacht en uitgevoerd. Maar vooruitgang per land is jaarlijks meetbaar op basis van vandaag beschikbare statistieken gepubliceerd door gevestigde mondiale organisaties. Er zijn geen nieuwe instellingen nodig. Een koopje, zo te zien: veel resultaat zonder nieuwe instellingen en hun navenante uitstoot van broeikasgassen.

Het Internationaal Energie Agentschap schat dat arme landen jaarlijks 110 miljard dollar steun behoeven voor de ombouw van hun energiesystemen. Deze miljarden stromen best gedoseerd in verhouding tot de noden en tot de prestaties van ontvangende landen als maatstaf van hun bekwaamheid om goed te besteden. Een duidelijk mechanisme van transfers van rijke naar arme landen stoelt op twee principes: 1) historische verantwoordelijkheid van landen voor het klimaatprobleem, en 2) de prestaties van ieder land op de drie bovenvermelde drijfkrachten van de emissies. Uitspitten van historische verantwoordelijkheden is een garantie voor eeuwige ruzie en verlamming. Voor het wegen ervan, nu en in de toekomst, volstaat de proxy variabele van de door landen bereikte welvaart/hoofd van de bevolking. UNDP rangschikt ieder jaar alle landen op die maatstaf. Ook de resultaten van de prestaties zijn jaarlijks beschikbaar.

Waarom omhelst de COP deze werkbare oplossingen niet? Dit is voer voor politicologisch onderzoek met opfrissing van Michels ijzeren wet van de oligarchie, en studie hoe politici goed geld aangooien achter slecht geld dat verdampt in een verloren politieke aanpak. Zonder opgeruimde keuken en fris menu zal de COP keuken weinigs smakelijk voortbrengen.